

17.02 Τι βλέπουμε από το διάστημα

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

α) τη χρήση του άρθρου.

β) τα ουσιαστικά και τα επίθετα που παράγονται από ρήματα σε -υνω.

γ) την ενεργητική και την παθητική σύνταξη.

Λίγα λόγια για το κείμενο

Στο κείμενο αυτό γίνεται λόγος για τα διάφορα πράγματα από αυτά που υπάρχουν στον πλανήτη μας και τα οποία μπορεί να δει κανείς από το διάστημα. Παλαιότερα, λοιπόν, λεγόταν ότι το μόνο ανθρώπινο δημιούργημα που είναι ορατό από το διάστημα είναι το Σινικό Τείχος στην Κίνα. Αυτό όμως δεν ισχύει, καθώς από το διάστημα, όπως αναφέρουν οι αστροναύτες που βρίσκονται σε τροχιά γύρω από τη Γη, φαίνονται πολύ περισσότερα πράγματα: οι πόλεις, που ξεχωρίζουν καθαρά, λεωφόροι, αεροδρόμια, φράγματα, μεγάλα οχήματα.

Μάλιστα, ένας από τους αστροναύτες-επιστήμονες που βρίσκονται στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό μιλάει γι' αυτά που βλέπουν οι αστροναύτες με ειδικά κιάλια, όπως είναι οι πυραμίδες της Αίγυπτου, που συχνά τις φωτογραφίζουν, δρόμοι, λιμάνια, πλοία που διασχίζουν τις θάλασσες, ακόμα και τα ίχνη που αφήνουν οι κινητήρες των αεροπλάνων ή άλλους δορυφόρους που περνούν από τον διαστημικό σταθμό - πράγματα που προσφέρουν ένα μοναδικό θέαμα.

Είδος κειμένου: Πληροφοριακό κείμενο.

Κύριο θέμα: Το εκπληκτικό θέαμα που προσφέρουν στους αστροναύτες οι δεκάδες ανθρώπινες κατασκευές που αντικρίζουν από το διάστημα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Η χρήση του άρθρου

Η γλώσσα μας, όπως γνωρίζουμε, έχει δύο άρθρα, το οριστικό (ο, η, το) και το αόριστο (ένας, μια, ένα) - για την κλίση τους βλ. στο μάθημα *Τα ζώα της εξοχής* (Ενότητα 4).

Τα άρθρα χρησιμοποιούνται ως εξής:

Το οριστικό άρθρο	
<ul style="list-style-type: none">• Το βάζουμε υποχρεωτικά μπροστά από ένα ουσιαστικό (και έχουμε <i>έναρθρο ουσιαστικό</i>), όταν μιλάμε για ορισμένο, συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα.	<i>Βάλε τα λουλούδια εκεί.</i> (= τα συγκεκριμένα λουλούδια, όχι κάποια λουλούδια γενικά και αόριστα, όπως θα σήμαινε αν γράφαμε <i>Βάλε λουλούδια εκεί.</i>)
<ul style="list-style-type: none">• Δεν το βάζουμε:<ul style="list-style-type: none">- μπροστά από ένα ουσιαστικό (και έχουμε <i>άναρθρο ουσιαστικό</i>) όταν μιλάμε γενικά κι αόριστα για κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, όταν αναφερόμαστε γενικά στο είδος που εκφράζει το όνομα.-μπροστά από ουσιαστικά που λειτουργούν ως κατηγορούμενα.- σε φράσεις με τα ρήματα έχω και κάνω.	<ul style="list-style-type: none">- <i>Φόρεσε αμέσως καπέλο!</i> (= κάποιο γενικά, όχι ένα συγκεκριμένο καπέλο, όπως θα σήμαινε αν γράφαμε <i>Φόρεσε αμέσως το καπέλο σου!</i>)- <i>Ο αδερφός της είναι γιατρός.</i>- <i>έχω δουλειά, έχω μάθημα, έχω πυρετό, έχω δουλειές, κάνει κρύο, κάνω φασαρία.</i>
Το αόριστο άρθρο	
<ul style="list-style-type: none">• Το χρησιμοποιούμε όταν μιλάμε για ένα πρόσωπο ή πράγμα γενικά και αόριστα, χωρίς να το συγκεκριμενοποιούμε.	<ul style="list-style-type: none">- <i>Πήγε βόλτα μ' έναν φίλο του.</i> (= κάποιον).- <i>Τον είδα μια μέρα στον δρόμο.</i> (= κάποια).

Σημείωση

Η χρήση του αόριστου άρθρου σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι απαραίτητη και συχνά το βάζουμε όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση στην ιδιότητα του ουσιαστικού.

π.χ. Πρέπει οπωσδήποτε να πας σε γιατρό, αλλά και Πρέπει οπωσδήποτε να πας σ' έναν γιατρό.

Ουσιαστικά και επίθετα που παράγονται από ρήματα σε -ύνω

Τα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα σε -ύνω (π.χ. *μεγεθύνω, αποθαρρύνω,*

παροτρύνω, διευθύνω, διευρύνω κ.ά.) είναι θηλυκού γένους και λήγουν σε **-υνη**, καθώς διατηρούν την ορθογραφία του ρήματος από το οποίο προέρχονται (δηλαδή γράφονται με υ στην παραλήγουσα και με ν. διατηρώντας ολόκληρο το θέμα των ρημάτων από τα οποία παράγονται).

π.χ. μεγεθύν-ω → *μεγέθυν-ση*

παροτρύν-ω → *παρότρυν-ση*

αποθαρρύν-ω → *αποθάρρυν-ση*

διευθύν-ω → *διεύθυν-ση*.

Η ορθογραφία αυτή διατηρείται και στα επίθετα που παράγονται από τις λέξεις αυτές.

π.χ. μεγεθύνω → μεγέθυνση → *μεγεθυντικός*

αποθαρρύνω → αποθάρρυνση → *αποθαρρυντικός*

διευθύνω → διεύθυνση → *διευθυντικός*.

Ενεργητική και παθητική σύνταξη

Για την ενεργητική και την παθητική σύνταξη, βλ. το ανάλογο θέμα στο μάθημα *Κατασκευές της φύσης* (Ενότητα 13).